

Številka: U-I-91/15-25

Datum: 3. 4. 2017

**ODKLONILNO LOČENO MNENJE SODNICE DR. DUNJE
JADEK PENSA K 4. TOČKI IZREKA ODLOČBE ŠT. U-I-91/15 Z
DNE 16. 3. 2017, KI SE MU PRIDRUŽUJE SODNICA DR.
JADRANKA SOVDAT**

I.

1. Predlagatelj (Okrožno sodišče v Ljubljani) ni izpodbijal drugega odstavka 2. člena niti 6. točke 4. člena Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Uradni list RS, št. 91/11 in 25/14 – v nadaljevanju ZOPNI).¹ Večina je ustavnosodno presojo teh določb ZOPNI kljub temu opravila. Ugotovila je, da ti določbi nista v neskladju z Ustavo.² Ker Ustavno sodišče v postopku ocene ustavnosti zakona ni vezano na predlog iz zahteve ali iz pobude,³ se zdi, da tu obravnavana razširitev presoje ustavnosti ne bi smela vzbujati pomislekov. Vendar, Ustavno sodišče lahko pooblastilo iz 30. člena ZUstS uporabi le, če so določbe, na katere je svojo presojo razširilo, v medsebojni zvezi z izpodbijanimi, ali je to nujno za rešitev zadeve.⁴ To presojo v večinski odločbi pogrešam. Večina razširitve presoje torej ni umestila v kontekst 30. člena ZUstS; zato se, logično, tudi ne opira na oceno, da so v danem primeru izpolnjene predpostavke iz 30. člena ZUstS.⁵

2. A moje razhajanje z večino ne izhaja zgolj iz okoliščine, da je bila žal spregledana določba 30. člena ZUstS. Kar razhajanje pogloblja, je, da presoja drugega odstavka 2. člena in 6. točke 4. člena ZOPNI temelji na razlagi zakonskega prava, ki, menim, nasprotuje predlagateljevi. Večina tako ni zgolj razširila presoje na določbi ZOPNI, ki

¹ Prim. prvi stavek 1. točke obrazložitve odločbe.

² Prim. 4. točko izreka odločbe.

³ Člen 30 Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) daje Ustavnemu pooblastilo, da lahko oceni tudi ustavnost (ali zakonitost) določb istega ali drugega predpisa ali splošnega akta, katerih ocena ni bila predlagana v zahtevi ali pobudi, če so te določbe v medsebojni zvezi ali če je to nujno za rešitev zadeve.

⁴ Prav tam.

⁵ Prim. 9. točko obrazložitve odločbe.

ju predlagatelj ni izpodbijal. Poleg tega je v njiju inkorporirala vsebino, ki ni bila tema izpodbijanja v zahtevi predlagajočega sodišča; celo več, predlagajoče sodišče je na zakonodajalca naslovilo očitek, ki izključuje vsebino ZOPNI, presojano v 4. točki izreka odločbe. S tem se nisem mogla strinjati. Nisem se namreč mogla znebiti občutka, da je večina s svojo razlago drugega odstavka 2. člena in 6. točke 4. člena ZOPNI pravzaprav izoblikovala "svojo" temo ustavne presoje in s tem posegla v dano razmejitev pristojnosti med Ustavnim sodiščem in sodiščem na področju razlage zakonskega prava.

II.

3. Tu obravnavana zahteva izhaja iz pravnega postopka. Gre tako za postopek konkretne ustavne presoje. Predlagatelj je prekinil pravdni postopek, ker mu je po njegovem prepričanju izpodbijana zakonska ureditev onemogočala, da bi odločil, skladno zahtevam Ustave. Sodišče je namreč vezano na Ustavo in zakon (125. člen Ustave).

4. Razlaga zakonskega prava je v konkretnih sodnih sporih po Ustavi v pristojnosti sodišča.⁶ Ustavno sodišče se v postopku konkretne kontrole ustavnosti zakonov zato, če zahteva izpolnjuje predpostavke iz 156. člena Ustave, ne more izrekati o vprašanju, ali predlagajoče sodišče pravilno razlaga zakonsko pravo.⁷ Odgovor na to vprašanje je po Ustavi pridržan predlagajočemu sodišču. Ono (in *ne* Ustavno sodišče) je tisto, ki bo moralo utemeljiti končno sodbo, s katero bo odločilo o pravicah in dolžnostih posameznika (prim. 23. člen Ustave). Seveda bo sodišče končno sodbo, če je sprožilo ustavni spor, lahko izreklo po zaključeni ustavnosodni presoji. Ustavno sodišče se mora zato, menim, če oceni, da so izpolnjene formalne predpostavke za upravičenje sodišča iz 156. člena Ustave, omejiti na razumevanje pomena izpodbijane ureditve za odločitev v konkretnem sodnem sporu, kakršnega zastopa predlagajoče sodišče v zahtevi.⁸ Zavzemala sem se zato, da bi se Ustavno sodišče osredotočilo na predlagateljevo razlago zakonskega prava, spodnje premise in nanjo oprte ustavnopravne očitke.

⁶ V postopku z ustavno pritožbo Ustavno sodišče odloča o kršitvah človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti (šesta alineja prvega odstavka 160. člena Ustave) in ne o vprašanju pravilne uporabe zakonskega prava.

⁷ Ustavno sodišče v fazi presoje izpolnjenosti predpostavk iz 156. člena Ustave iz nadaljnega obravnavanja izloči tiste zahteve sodišč, ki prepričanje sodišča o pomenu izpodbijanega zakona ali njegove določbe za odločitev v konkretnem sodnem postopku utemeljujejo z očitno pomanjkljivimi (in/ali zmotnimi) argumenti. Dokler namreč obstaja možnost, da sodišče odloči, kot želi, ne da bi svojo odločitev oprlo na domnevno protiustavno določbo, ni izpolnjena predpostavka zveznosti (relevance) iz 156. člena Ustave.

⁸ Tako je na primer Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-12/15 z dne 28. 9. 2016 (Uradni list RS, št. 64/2016) izhajalo iz razlage Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14 – ZKP), ki jo je podalo v zahtevi predlagajoče sodišče.

III.

5. Naj sumarno predstavim tisti del zahteve, ki je pomemben za presojo položaja zakonca obdolžene osebe in ki je po stališču večine usodno opredeljen v drugem odstavku 2. člena in 6. točki 4. člena ZOPNI.

6. Predlagatelj je v zahtevi opozarjal na položaj zakonca osebe, ki je obdolžena storitve kataloškega kaznivega dejanja in zoper katero je bila opravljena finančna preiskava. Iz zahteve izhaja, da mora predlagatelj v izhodiščni pravdi v zvezi s premoženjem, ki je v deklaratorni lasti obdolžene osebe in je domnevno nezakonitega izvora, odločiti (med drugim) o ugovoru doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze.⁹ Predlagatelj je s tem v zvezi zatrjeval, da se "sodišče [...] niti tukaj ne more opreti na nič v ZOPNI, da bi upoštevalo, kar je sicer ugotovilo, in sicer da je določeno delo v času trajanja zakonske zveze druga toženka dejansko opravljala." Zaključil je z očitkom, da "za razrešitev teh kompleksnih, za zakonodajalca pa nikakor ne nepredvidljivih dilem, v ZOPNI ni jasnega kriterija," da pa osebna povezava toženke s tožencem *ni* zadosten razlog za odvzem njenega posebnega premoženja in prispevka k skupnemu premoženju.

7. Predlagateljeva graja je bila očitno usmerjena v neureditev določenega sklopa vprašanj, ki bi jih bil zakonodajalec moral urediti. Predlagatelj je v bistvu očital, da zaradi odsotnosti posebne zakonske ureditve (tista iz prvega odstavka 57. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju ZZZDR, se mu ni zdela upoštevana) ne more presojati o sicer pravno pomembni obrambi zakonca obdolžene osebe zoper odvzem domnevno nezakonitega premoženja. Prav zato, ker je predlagatelj to obrambo zakonca obdolžene osebe (njena podlaga so določbe ZZZDR o skupnem premoženju zakoncev) štel za pravno pomembno, ZOPNI ni očital, da jo izključuje. *A fortiori*, ker je predlagatelj trdil tudi, da z vidika Ustave ni sprejemljivo, da bi toženka morala zgolj zaradi osebne povezave trpeti, "da ji bo odvzeto njeno posebno premoženje in njen prispevek k skupnemu premoženju, ki sta se pomešala s prvotoženčevim premoženjem." Povedano drugače: samo zato, ker je predlagatelj presodil, da ni ustavnoskladna razlaga ZOPNI, da so ugovori zakonca obdolžene osebe iz naslova dela v času trajanja zakonske zveze neupoštevni, je imel problem, kako te ugovore presojati v pravdi zaradi odvzema premoženja. Od tu njegov očitek, da ZOPNI ni uredil načina obravnave ugovora s to vsebino. Tudi iz mnenja Vlade nikakor ne morem razbrati, da bi po njenem mnenju ZOPNI kakorkoli izključeval zakoncu obdolžene osebe upoštevnost ugovora doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze. Nasprotno. Vlada je izrecno trdila, da ima zakonec vse možnosti, da dokazuje zakonitost svojega prispevka k skupnem premoženju, da sta pojma "zakoniti dohodki" oziroma "zakoniti

⁹ Prim. 51. točko obrazložitve odločbe.

način" po ZOPNI odprta in da dajeta toženi stranki široke možnosti izpodbijanja domnev nezakonitega izvora premoženja, ki jih vzpostavlja ZOPNI.

8. A večina ZOPNI razlaga drugače. Po stališču večine je zakoncu ugovore doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom v času trajanja zakonske zveze, kategorično odrekel ZOPNI; in sicer v drugem odstavku 2. člena in 6. točki 4. člena.

9. Po stališču večine je ZOPNI te ugovore izključil, ker je ureditev v 6. točki 4. člena in drugem odstavku 2. člena ZOPNI "zapovedovala odvzem nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju obdolženca in njegovega zakonca zgolj zaradi njune osebne povezanosti."¹⁰ To pomeni, da je večina mimo trditve predlagatelja z razlago ZOPNI v določbah, ki niso bile izpodbijane, prepoznala poseg v pravico do zasebne lastnine. In nato presodila, da je ta poseg ustavno skladen. Presoja ustavne skladnosti 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI z vidika 33. člena Ustave je bila opravljena na podlagi razlage ZOPNI, ki, menim, poleg tega nasprotuje razlagi predlagajočega sodišča. Če ponovim: predlagatelj na zakonodajalca ni naslovil očitka, da je ZOPNI zakoncu zoper odvzem domnevno nezakonitega premoženja odrekel možnost obrambe z ugovorom nedoločenega deleža na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. Nanj je naslovil očitek neureditve načina obravnave ugovora s to vsebino.

IV.

10. Menila sem, da bi bilo potrebno razločevati med očitkom posega zakonodajalca s kategorično zapovedjo odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, in očitkom neureditve kriterijev za presojo o ugovorih obdolženčevega zakonca s tako vsebino v postopku odvzema premoženja domnevno nezakonitega izvora. Shematsko gledano sta razloga dva. Prvič. Očitek neureditve kriterijev za presojo ugovorov s to vsebino osmisli odsotnost kategorične zakonodajalčeve zapovedi odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. Predlagatelj očitek neureditve kriterijev zato, menim, predpostavlja, da po njegovem prepričanju zakonodajalec *ni* zapovedal odvzema nedoločenega deleža obdolženčevega zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, temveč ugovore zakonca obdolžene osebe s to vsebino dopušča v okviru izpodbijanja domneve premoženja nezakonitega izvora. Takšno predlagateljevo stališče je za zakonca obdolžene osebe s stališča ZOPNI že na prvi pogled in v bistvenem ugodnejše kot stališče večine. Tu primerjanih očitkov, naslovljenih na ZOPNI, zato ni mogoče kar izenačiti. Drugič. Odločanje, kot razumem, mimo in v nasprotju s predlagateljevimi trditvami, po logiki stvari same ni moglo biti soočeno s

¹⁰ Prim. 58. točko obrazložitve odločbe.

predlagateljevim kritičnim pogledom na zakonsko ureditev posega, ki je postal tema ustavne presoje šele po stališču večine.

11. *Sklep.* Ob predpostavki, da predlagajoče sodišče v izhodiščnem sporu zavezuje razlaga 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, razvidna iz večinske odločbe, bo prav ta odločujoče vplivala na izid izhodiščne pravde. ZOPNI v 6. točki 4. člena in drugem odstavku 2. člena po stališču večine namreč (ustavnoskladno) zapoveduje odvzem doslej nedoločenega deleža zakonca na skupnem premoženju, pridobljenega z delom. S tem je *ex lege* izključena upoštevnost ugovora zakonca obdolžene osebe take vsebine z vidika možnosti izpodbijanja domnevne nezakonitosti premoženja po prvem odstavku 5. člena in tretjem odstavku 27. člena ZOPNI. To pomeni, da je ugovor s to vsebino, ki je po stališču predlagatelja upošteven, postal pravno nepomemben. Odločilni vpliv na izid pravnega postopka utegne imeti torej s strani večine razložen pomen določb 6. točke 4. člena in drugega odstavka 2. člena ZOPNI, ki nista bili izpodbijani. Izhodiščni sodni postopek zaradi njune ustavnosodne presoje tudi prekinjen ni bil. Tvegam oceno, da ni bil prekinjen zato, ker predlagatelj v njiju ni našel ovire, ki bi mu preprečevala, da s sodbo o ugovoru zakonca obdolžene osebe iz naslova nedoločenega deleža na skupnem premoženju, pridobljenega z delom, odloči v skladu z Ustavo. Odločilni vpliv na končno sodbo sodišča utegne imeti torej razlaga ZOPNI, ki nasprotuje razlagi predlagajočega sodišča in ki je postala tema ustavnosodne presoje šele po stališču večine. Iz razlogov, ki sem jih obrazložila v 4. točki tega mnenja, dvomim, da na novo izoblikovana tema ustavnosodne presoje s strani večine ustreza razdelitvi pristojnosti med Ustavnim sodiščem in sodiščem na področju razlage zakonskega prava v konkretnih sodnih postopkih. Za 4. točko izreka odločbe zato nisem mogla glasovati.

dr. Dunja Jadek Pensa
Sodnica

dr. Jadranka Sovdat
Sodnica